Lietuvos laisvosios rinkos institutas

ANNO 1990

BDO

Deloitte.

MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ TEISĖS

Lietuvos laisvosios rinkos institutas, BDO, Deloitte
2018.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

MOKESČIŲ MOKĖTOJŲ TEISĖS

1. Teisė į efektyvią mokesčių sistemą
2. Teisė į kokybiškai parengtus mokesčių įstatymus
3. Teisė į mokesčių sistemos stabilumą
4. Teisė į efektyviai panaudojamus mokesčius
5. Teisė į gerą mokesčių administravimą
6. Teisė gauti kokybišką konsultavimą ir informaciją
7. Teisė planuoti mokesčius
8. Teisė į mokesčių administratoriaus veiksmų nuspėjamumą
9. Teisė būti laikomam sąžiningu mokesčių mokėtoju
10. Teisė į konfidencialumą
11. Teisė tiesiogiai arba per atstovą dalyvauti santykiuose su mokesčių administratoriumi
12. Teisė būti traktuojamam lygiai prieš įstatymą
13. Teisė būti kiek įmanoma mažiau trikdomiems mokesčių administratoriaus
14. Teisė nevykdyti neteisėtų mokesčių administratoriaus nurodymų
15. Teisė laiku atgauti mokesčio permoką
16. Teisė reikalauti, kad būtų atsižvelgta į objektyvias aplinkybes
17. Teisė apskųsti mokesčių administratoriaus veiksmus
18. Teisė pasiūlyti pasirašyti susitarimą dėl mokesčio dydžio
19. Teisė reikalauti atlyginti turtinę ir neturtinę žalą
20. Teisė remtis senaties terminu

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

1. TEISĖ Į EFEKTYVIĄ MOKESČIŲ SISTEMĄ

?

Efektyvi mokesčių sistema turi būti geriausia iš visų galimų alternatyvių reguliavimo variantų, kuria būtų suderinti tiek viešieji, tiek privatieji interesai: mokesčių pavidalu surenkamos pajamos turi užtikrinti bazinius visuomenės poreikius, tačiau mokesčių našta neturėtų nepagrįstai varžyti ekonominio aktyvumo. Mokesčių sistema turi sukurti kuo mažesnes reikalavimų laikymosi sąnaudas.

!

Mokesčių sistema kurios administravimas nesukelia perteklinės naštos nei valdžiai, nei mokesčių mokėtojams, leidžia taupyti mokesčių mokėtojų pinigus bei nevaržo ekonominio aktyvumo.

„Teisėkūroje vadovaujamasi šiais principais:

tikslingumo, reiškiančiu, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis;

proporcingumo, reiškiančiu, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti;

[...] efektyvumo, reiškiančiu, kad rengiant teisės akto projektą turi būti įvertinamos visos galimos teisinio reguliavimo alternatyvos ir pasirenkama geriausia iš jų, teisės akte turi būti įtvirtinamos veiksmingiausiai ir ekonomiškiausiai teisinio reguliavimo tikslą leisiančios pasiekti priemonės, turi būti skelbiami ir įvertinami dėl teisinio reguliavimo gauti pasiūlymai, o teisėkūros veiksmai atliekami per protingus terminus“.

Šaltinis – Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 str. 2 d.

2. TEISĖ Į KOKYBIŠKAI PARENGTUS MOKESČIŲ ĮSTATYMUS

Priimant mokesčių įstatymus ir juos lydinčius teisės aktus būtina vertinti jų poveikį, konsultuotis su visuomene, juos priimti tik pasirengus, vengti svarstymo ir priėmimo skubos tvarka. Teisinis reguliavimas turi būti nuoseklus, logiškas, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

?

Jei ši teisė yra užtikrinama, mokesčių mokėtojai gali išvengti mokesčių įstatymų, išaiškinimų, deklaracijų formų painiavos. Tai ne tik leidžia mokesčių mokėtojams geriau suprasti mokesčių sistemą, bet ir mažina jiems tenkančią administracinę naštą – jiems paprasčiau apskaičiuoti, deklaruoti ir sumokėti jiems tenkančias mokestines prievoles. Be to, LR Mokesčių administravimo įstatyme numatytas apmokestinimo aiškumo principas reiškia, kad mokesčių teisės aktuose turi būti aiškiai apibrėžtas mokestinės prievolės dalykas, nes tik tokiu būdu gali būti užtikrintas teisingas ir savalaikis jos įvykdymas.[1]

!

Teisinio reguliavimo aiškumas, racionalumas ir veiksmingumas priklauso nuo jo kūrimo arba kitaip – teisėkūros – proceso ir jo kokybės. Nekokybiška teisėkūra sukelia nereikalingą administracinę naštą tiek verslui, tiek visuomenei bendrai, sudaro prielaidas biudžeto lėšas naudoti neefektyviai, plečia viešojo valdymo institucijų veiklos apimtis, neužkerta kelio korupcijai. Teisės aktų gausa ir jų svarstymas skubos ir ypatingos skubos tvarka nesudaro tinkamų sąlygų išsamiai įvertinti Seimui pateiktų įstatymo projektų. Visuomenės įsitraukimas svarbus, nes tik tokiu atveju sukuriamos sąlygos įvertinti jos lūkesčius.[2]

„Teisinis reguliavimas visais atvejais turi būti aiškus ir negali kelti dviprasmybių. Taigi, teisės aktuose neturėtų būti nuostatų, kurios leistų teisės normas interpretuoti subjektyviai, priimti teisės aktus pažeidžiančius sprendimus, nes už teisės aktų pažeidimus taikomos teisinės atsakomybės priemonės.[1] Įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius;“

„Mokestinės prievolės turinys, jos atsiradimo, vykdymo ir pasibaigimo tvarka ir pagrindai Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktuose turi būti aiškiai apibrėžti.“

„Teisėkūra turi būti vieša, su bendraisiais interesais susiję teisėkūros sprendimai negali būti priimami visuomenei nežinant ir neturint galimybių dalyvauti, valstybės politikos tikslai, teisinio reguliavimo poreikis ir teisėkūroje dalyvaujantys subjektai turi būti žinomi, visuomenei ir interesų grupėms sudarytos sąlygos teikti pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo visose teisėkūros stadijose, taip pat turi būti žinomi teisės aktų projektų rengimą inicijavę, teisės aktų projektus parengę, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą atlikę subjektai ir teisinio reguliavimo stebėseną atliekantys subjektai;“

[1] Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintas komentaras, p. 25. žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. https://www.infolex.lt/teise/DocumentSinglePart.aspx?AktoId=12003&StrNr=9

[2] Valstybės kontrolė, „Valstybės kontrolė: Lietuvos teisėkūra – neefektyvi“, žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. https://www.valstybeskontrole.lt/LT/Post/15180/valstybes-kontrole-lietuvos-teisekura-neefektyvi

Lietuvos laisvosios rinkos institutas

ANNO 1990

„[...] teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas;

„[...] teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliotų kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.“

„Rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglamentuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Šio vertinimo išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms. Sprendimą dėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo priima teisės akto projekto rengėjas.“

„Atliekant numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis to teisinio reguliavimo sričiai, asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas. Atsižvelgiant į teisės akte numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį, mastą, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, valstybės finansams, socialinei aplinkai, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai, administracinei naštai, regionų plėtrai ir kitoms sritims.“

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

3. TEISĖ Į MOKESČIŲ SISTEMOS STABILUMĄ

?

Įstatymai, numatantys mokesčių pasikeitimus, turi būti priimti ne vėliau kaip pusę metų prieš jiems įsigaliojant.

!

Mokesčių mokėtojai turi turėti galimybę pasiruošti mokesčių pokyčiams – priimti su mokesčių apskaita ar padidėjusia mokesčių našta susijusius sprendimus, planuoti savo veiklą ir jos pinigų srautus, pertvarkyti apskaitos sistemas.

„Kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus.“

„Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymai, nustatantys naujus mokesčius, naujus mokesčio tarifus, mokesčio lengvatas, sankcijas už mokesčių įstatymų pažeidimus arba iš esmės pakeičiantys apmokestinimo tam tikru mokesčiu tvarką ar apmokestinimo teisinio reglamentavimo bei taikymo principus, įsigalioja ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo oficialaus paskelbimo dienos. Ši nuostata netaikoma su atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu susijusiems Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymų pakeitimo (papildymo) įstatymams ir teisės aktams, kuriais Lietuvos nacionalinė teisė derinama su Europos Sąjungos teise.“

Šaltiniai: LR Konstitucinio Teismo praktika; LR Teisėkūros pagrindų įstatymo 20 str. 3 d.

4. TEISĖ Į EFEKTYVIAI PANAUDOJAMUS MOKESČIUS

?

Mokesčių mokėtojai – piliečiai, institucijos, verslo įmonės – savo mokesčiais formuoja valstybės finansinius išteklius. Iš šių lėšų sudaromas valstybės biudžetas. Kadangi piliečiai yra tikrieji valstybės finansinių išteklių ir kitokio turto savininkai, jie turi žinoti, kaip šis turtas yra valdomas. Jiems taip pat svarbu žinoti, ar teisingai skaičiuojamos pajamos, ar jos patenka į valstybės biudžetą, ar teisėtai leidžiamos valstybės lėšos, ar tiksliai tvarkoma jų apskaita. Ne mažiau svarbu žinoti, kaip dirba vykdomosios valdžios grandys: ar tikslingai, taupiai ir efektyviai naudojami valstybės finansai bei kiti materialiniai ištekliai.[3] Taip pat, kam atitenka nauda, teikiama mokesčių kreditų ir lengvatų pavidalu.

!

Mokesčių mokėtojų sumokėti mokesčiai – nacionalinio biudžeto pagrindas. Mokesčių į biudžetą kasmet sumokama vis daugiau. Nesąžiningai ar neefektyviai naudojant biudžeto lėšas ne tik užprogramuojamas mokesčių naštos didinimas ateityje, prastėja viešųjų paslaugų apimtis bei kokybė, bet ir sukuriamas piliečių nepasitikėjimas valstybe.

„2. Įstatymo tikslas – siekiant ilgalaikės, visapusiškos ekonominės ir socialinės Lietuvos Respublikos piliečių gerovės, tvaraus ilgalaikio ekonomikos augimo, užimtumo ir nekeliant grėsmės kainų stabilumui užtikrinti, kad sudarant ir vykdant biudžetą piniginiai ištekliai būtų naudojami efektyviai.“

Šaltinis – LR Biudžeto sandaros įstatymo 1 str. 2 d.

[3] Valstybės kontrolė, „Institucijos raida“, žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. https://www.valstybeskontrole.lt/LT/post/3096/

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

5. TEISĖ Į GERĄ MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMĄ

?

Mokesčius deklaruoti, mokėti ir administruoti turi būti paprasta, greita, lengva ir pigu. Gero administravimo principas apima pareigą imtis aktyvių veiksmų, padėti, elgtis rūpestingai ir atidžiai[4]. Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas, be kita ko, įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą[5]. Formaliai ir biurokratiškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos nesiderina su gero administravimo principu.[6]

!

Mokesčių administravimas, o ypatingai – biudžetui nereikšmingų mokesčių, tų, iš kurių surenkama nedidelė dalis pajamų – yra brangus ir mokesčių administratoriui, ir mokesčių mokėtojams. Neefektyvių mokesčių atsisakymas atlaisvintų ribotus išteklius produktyviai veiklai ir pajamų uždirbimui, o tai savo ruožtu didintų biudžeto pajamas.

„Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus, privalo dirbti rūpestingai ir veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą valstybės institucijos turi vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai"[7]

„Padėdamas mokesčių mokėtojui naudotis teisėmis ir vykdyti pareigas, mokesčių administratorius pagal savo kompetenciją [...] parengia mokesčių mokėtojui patogias užpildyti mokesčių deklaracijų formas, nemokamai aprūpina mokesčių mokėtojus jų blankais, patvirtina ir aiškina deklaracijų užpildymo tvarką".

*Šaltiniai: k*yla iš LR Konstitucijos 5 str. 3 d. („valdžios įstaigos tarnauja žmonėms")[8]; LR Mokesčių administravimo įstatymo 27 str., 1 d. 2 p.

6. TEISĖ GAUTI KOKYBIŠKĄ KONSULTAVIMĄ IR INFORMACIJĄ

[4] Žr. LVAT nutartis a.b. Nr. A-1547-502/2015; LVAT nutartis a.b. Nr. A502-134/2012, nutartis byloje Nr. A756-708/2013

[5] Žr. LVAT nutartis a.b. Nr. A-1547-502/2015.

[6] Žr. LVAT nutartis a.b. Nr. A-2150-492/2015.

[7] LVAT nutartys a.b. Nr. A^{502}-1037/2010, A^{756}-700/2008.

[8] LVAT išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis a.b. Nr. eA-1245-662/2015.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

Mokesčių mokėtojas turi teisę gauti savalaikes ir kokybiškas konsultacijas ir informaciją, susijusią su jo prievole apskaičiuoti, deklaruoti ir mokėti mokesčius.

Dėl dažnų mokesčių pakeitimų mokesčių mokėtojams gali būti sudėtinga susigaudyti klausimuose, liečiančiuose jų prievolę apskaičiuoti, deklaruoti ir mokėti mokesčius. Mokesčių įstatymai gali būti painūs, sudėtingi, reikalauti specifinių teisės ar buhalterijos žinių. Mokesčių mokėtojai gali klysti apskaičiuodami, deklaruodami, ar mokėdami mokesčius be tikslo apgauti mokesčių administratorių.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] iš mokesčių administratoriaus gauti nemokamą informaciją apie mokesčius, jų lengvatas, informaciją apie galiojančius mokesčių teisės aktus bei kitą informaciją, reikalingą jo mokestinėms prievolėms vykdyti“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] gauti konsultacijas mokesčių mokėjimo klausimais“.

„Padėdamas mokesčių mokėtojui naudotis teisėmis ir vykdyti pareigas, mokesčių administratorius pagal savo kompetenciją šviečia bei konsultuoja mokesčių mokėtojus visos Lietuvos Respublikos mastu“.

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str. 1 p., 2 p.; 27 str. 1 d. 1 p.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

7. TEISĖ PLANUOTI MOKESČIUS

?

Mokesčių planavimas/optimizavimas – tai veiklos (sandorių, ūkinių operacijų) išdėliojimas taip, kad operacijų seka leistų pasinaudoti teisės aktuose nustatytomis mokesčių lengvatomis, kai šios operacijos yra realiai įvykusios ir jų galutinis rezultatas yra pasiektas, t. y. atitinkamas veiklos sprendimas yra įgyvendintas. Tikslas gauti mokestinę naudą nėra vienintelis ir/ar pagrindinis veiklos tikslas.

!

Kiekvienas mokesčių mokėtojas turi teisę pasirinkti tokį veiklos modelį, kuris užtikrina didžiausio pelno gavimą (siekimą gauti) mažiausiomis mokestinėmis sąnaudomis[9].

Lietuvos valstybės Aukščiausiasis Teismas: „vykdant įprastinę, tikslingą, ekonominę veiklą yra gaunama mokestinė nauda, tai tokios situacijos nėra laikomos mokesčių vengimu, kadangi pagrindinis sudaromų sandorių tikslas yra ekonominė nauda, o mokestinė nauda gaunama kaip priedas, šalutinis veiksnys, subjektyviai atsiradęs rezultatas."

*Šaltinis – k*yla iš LR Konstitucijos 46 str. įtvirtinto ūkinės veiklos laisvės principo. Principas reiškia, kad kiekvienas subjektas turi teisę pasirinkti tokį veiklos modelį, kuris jam atrodo priimtiniausias[10].

[9] V. Vasiliauskas, Mokesčių planavimą nuo mokesčių vengimo skirianti riba. Optimizuoti ar vengti?. Apskaitos ir mokesčių apžvalga (2005, Nr. 5), p. 28-29.

[10] E. Kūris, Ūkinės veiklos laisvė, sąžininga konkurencija ir bendra tautos gerovė (Konstitucijos 46 straipsnio jurisprudencinis komentaras), Jurisprudencija, (2005, Nr. 64(56)), p. 59.

8. TEISĖ Į MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS VEIKSMŲ NUSPĖJAMUMĄ

?

Abejodamas dėl to, kaip taikyti mokesčių įstatymus ateityje įvyksiantiems sandoriams, mokesčių mokėtojas turi teisę kreiptis į mokesčių administratorių prašydamas pritarti jo siūlomam mokesčių įstatymų nuostatų taikymui. Mokesčių administratorius privalo pateikti atsakymą – pritarti arba nepritarti. Nepritarimo atveju, jis privalo nurodyti priežastis. Priėmęs teigiamą sprendimą, mokesčių administratorius įsipareigoja taikyti mokesčių įstatymų nuostatas būsimajam sandoriui taip, kaip nurodyta sprendime.

!

Mokesčių mokėtojas, susidūręs su, pavyzdžiui, naujo tipo veikla, ar abejodamas dėl konkrečių mokesčių įstatymų nuostatų taikymo, turi turėti galimybę užsitikrinti, kad ir jis, ir mokesčių administratorius jo veiksmus traktuos vienodai. Jei neegzistuoja tam tikrų mokesčių teisės aktų nuostatų paaiškinimai, arba dėl jų taikymo mokesčių administratorius pateikia mokesčių mokėtojui tik neįpareigojančius atsakymus, mokesčių mokėtojas negali veikti įsitikinęs, kad savo veiksmais nepažeidžia įstatymų.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę kreiptis į mokesčių administratorių su prašymu pritarti jo siūlomam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 37 [1] str.

9. TEISĖ BŪTI LAIKOMAM SĄŽININGU MOKESČIŲ MOKĖTOJU

?

Pareiga paneigti mokesčių mokėtojo pateiktus duomenis (pavyzdžiui, duomenis mokesčių deklaracijose, krovinio važtaraščiuose, apskaitos duomenis ir kt.) tenka mokesčių administratoriui. Be to, mokesčių administratorius, esant Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimams ar neaiškumams, turi aiškinti juos mokesčių mokėtojo naudai mokestinio patikrinimo, mokestinio ginčo bei kitų mokesčių administravimo procedūrų metu. Mokesčių mokėtojo naudai aiškinami neaiškumai ar prieštaravimai, kylantys iš mokesčių teisės aktų bei mokesčio ir kito teisės akto, kai tai turi įtakos mokestinės prievolės vykdymui ar kitų mokesčių mokėtojų pareigų vykdymui. Teisės aktų nuostatos aiškinamos mokesčių mokėtojų naudai tais atvejais, kai tą pačią juridinę galią turinčios teisės normos prieštarauja viena kitai, teisės akte naudojama neapibrėžta arba neaiškiai apibrėžta mokestinei prievolei reikšminga sąvoka ir kitais atvejais, kai mokesčių administratorius, įvertinęs situaciją ir vadovaudamasis MAĮ įtvirtintais principais, nusprendžia mokesčių teisės aktų nuostatas aiškinti mokesčių mokėtojų naudai[11].

!

Mokesčių mokėtojas gali būti silpnesnioji mokestinio ginčo pusė (neturėti laiko ir kitų išteklių ilgiems mokestiniams ginčams), todėl itin svarbu, kad jis galėtų remtis teise būti laikomam sąžiningu mokesčių mokėtoju.

„Priklausančius mokėti mokesčius mokesčių mokėtojas deklaruoja savarankiškai, išskyrus tiesiogiai atitinkamų mokesčių įstatymuose nurodytus atvejus. Preziumuojama, kad mokesčio deklaracijoje nurodyti duomenys yra teisingi.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 73 str., 1 d.

„Visi Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimai ar neaiškumai aiškinami mokesčių mokėtojo naudai.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 3 str. 5 d.

„Atsižvelgus į protingumo, teisingumo, mokesčių įstatymų vertinimo mokesčių mokėtojo naudai principus (MAĮ 3 str. 5 d., 8 str.), konstatuotina, kad Biudžetinių Įstaigų veiksmai gali būti pripažinta objektyvia kliūtimi mokesčių mokėtojui sumokėti mokesčius ir eliminuoti mokesčių mokėtojo kaltę MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 1 punkto taikymo aspektu[12]“.

„Administracinių teisinių santykių, susiklostančių tarp privačių asmenų ir valdžios institucijų, ypatumai lemia, **kad privatus asmuo juose yra silpnesnioji pusė**. Tokia teisinė asmens padėtis lemia, kad santykyje su viešąja administracija kilus neaiškumams, **teisė aiškintina jo naudai**, siekiant subalansuoti nelygias

[11] Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo apibendrintas komentaras, p. 22. žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. https://www.infolex.lt/teise/DocumentSinglePart.aspx?AktoId=12003&StrNr=9

[12] LVAT 2012-01-23 nutartis a.b. Nr. A575-404-12.

šalių pozicijas bei garantuoti asmens, kaip silpnesnės šalies, apsaugą. Iš to valstybės institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir kitiems atitinkamus įgaliojimus turintiems asmenims kyla pareiga užtikrinti, kad privatūs asmenys galėtų veiksmingai ir tinkamai pasinaudoti jiems Konstitucijos, kitų nacionalinės teisės aktų bei tarptautinių dokumentų suteikiamomis teisėmis ir laisvėmis. **Tiek valdžios institucijos**, tiek teismai, siekdami įgyvendinti gero viešojo administravimo principą, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių bei privataus asmens, kaip silpnesnės santykio su viešąja administracija šalies, apsaugą, privalo bet kurioje situacijoje vadovautis fundamentaliais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, sprendimų priėmimo metu atsižvelgti į susiklosčiusių aplinkybių visumą[13]“.

Šaltinis – teismų praktika.

[13] LVAT nutartis a.b. Nr. A-556-31/2012, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8635c702-489e-4bb4-b3ca-c78cc95b1194

10. TEISĖ Į KONFIDENCIALUMĄ

Mokesčių mokėtojas turi teisę iš mokesčių administratoriaus reikalauti užtikrinti gautos informacijos apie jį, slaptumą. Informacija apie mokesčių mokėtoją, pateikta mokesčių administratoriui turi būti laikoma paslaptyje ir naudojama tik teisėtiems tikslams.

Teisė į konfidencialumą labai svarbi ne tik fiziniams asmenims, kadangi sąlygoja jų privataus gyvenimo neliečiamumą, tačiau ir verslui. Pavyzdžiui, mokesčių administratorius disponuoja dideliu kiekiu duomenų, kurie gali būti prilyginti komercinei paslapčiai (pelno marža, tiekėjai ir panašiai). Įmonės reputacijai žalą gali padaryti tokios ar panašios informacijos atskleidimas – pavyzdžiui, paviešintas mokestino patikrinimo vykdymo faktas gali padaryti žalos įmonės dalykinei reputacijai.

Mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, privalo užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą;“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] reikalauti užtikrinti informacijos apie mokesčių mokėtoją slaptumą;“

„VMI įsakymu įtvirtina nuostatą, kad VMI apie viešų asmenų ir juridinių asmenų atžvilgiu vykdomų kontrolės veiksmų faktą teiks informaciją viešosios informacijos rengėjams ir skleidėjams, jei jų prašymas gauti tokią informaciją bus pagrįstas, t. y. motyvuotai išdėstytas informacijos rinkimo tikslas ir teisinis pagrindas.

Kontrolės veiksmų faktas tiesiogiai nė į vieną iš įstatyme numatytų išimčių nepatenka, todėl, norint tokią išimtį numatyti, reikėtų pirmiausia keisti patį įstatymą. Šiuo atveju VMI viršininko įsakymu galimai išplečiamas įstatyme numatytų išimčių skaičius, o tai jau teisine prasme pavojinga tendencija.

Informacija apie atliekamus tyrimus yra gana jautri, todėl reikėtų platesnių diskusijų apie jos paviešinimo sąlygas.

„Pats VMI kontrolės veiksmas gali nereikšti nieko blogo ar ypatingo, tačiau verslo partnerio rizikos vertinimas yra labai subjektyvus ir jautrus dalykas. Todėl viešojoje erdvėje pasklidusi informacija apie patikrinimą, net nežinant kokių nors jo rezultatų, gali turėti įtakos numatytiems ar jau vykdomiems įmonių sandoriams, verslo partnerių reakcijai ir panašiai. VMI gali tikrinti tik todėl, kad atėjo eilė, arba gavusi pranešimų, kurie nėra iki galo teisingi.

Informacija apie viešus asmenis ir visuomenės interesas ją žinoti yra akivaizdžiai kitokios prigimties, todėl toks tiesmukas juridinių asmenų prilyginimas viešiems asmenims kelia tam tikrų abejonių. Galbūt šiuo atveju, liekant prie pagrindinio argumento, kad tai yra įstatymų lygmens klausimas, reikėtų daryti skirtumą tarp tiesiog privataus verslo, verslo, kuriame dalyvauja ar interesų turi vieši asmenys, ir pačių viešų asmenų ir taip labiau subalansuoti privačius privačių asmenų interesus ir visuomenės viešąjį interesą.

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 32 str. 5 p., 36 str. 10 p.

11. TEISĖ TIESIOGIAI ARBA PER ATSTOVĄ DALYVAUTI SANTYKIUOSE SU MOKESČIŲ ADMINISTRATORIUMI

?

Mokesčių administratoriaus atliekamo mokestinio patikrinimo metu mokesčių mokėtojas turi teisę tiesiogiai arba per atstovą dalyvauti mokestinio patikrinimo procese. Mokesčių administratoriui priėmus įvairius sprendimus, susijusius su mokesčių administravimu (pavyzdžiui, sprendimą grąžinti arba negrąžinti mokesčio permoką, sprendimą atleisti arba neatleisti mokesčių mokėtoją nuo baudų ar delspinigių ir panašiai) apie juos privaloma informuoti mokesčių mokėtoją, be to, mokesčių mokėtojas turi teisę teikti paaiškinimus ir atsikirtimus.

!

Mokesčių mokėtojo dalyvavimas mokestinio patikrinimo procese naudingas abiem šalims, nes taip greičiau galima išsiaiškinti visas reikšmingas aplinkybes, turinčias įtakos tikrinamajam dalykui, taip pat tai sutrumpina patikrinimo laiką, dėl to mažiau trikdoma mokesčių mokėtojo veikla[14]. Galimybė teikti paaiškinimus ir atsikirtimus dėl patikrinimo akto aktuali tuo, kad galima išvengti bereikalingų mokestinių ginčų, taip pat greičiau išsiaiškinamos aplinkybės, turinčios įtakos tikrinamajam dalykui ar papildomai apskaičiuojamo mokesčio dydžiui.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] asmeniškai dalyvauti arba būti atstovaujamas (jei įstatymai tokio atstovavimo tiesiogiai nedraudžia) savo atstovo pagal įstatymą ar įgalioto atstovo esant santykių su mokesčių administratoriumi, taip pat mokestinį ginčą nagrinėjančiose institucijose; dalyvauti mokestinio patikrinimo procese; teikti paaiškinimus ir atsikirtimus dėl patikrinimo akto; gauti sprendimą dėl patikrinimo akto tvirtinimo, taip pat visus kitus dėl jo priimtus mokesčių administratoriaus sprendimus, susijusius su mokesčių mokėtojo mokestinės prievolės dydžiu;“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str., 4-7 p.

[14] Mokesčių žinios, „Mokesčių mokėtojas turi žinoti savo teises“, žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. http://www.mzinios.lt/lt/2007-01-03/straipsniai/konsultacijos/mokesciu_moketojas_turi_zinoti_savo_teises.html

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

12. TEISĖ BŪTI TRAKTUOJAMAM LYGIAI PRIEŠ ĮSTATYMĄ

?

Mokesčių administratorius privalo vienodai vertinti faktines aplinkybes to paties mokestinio teisinio santykio dalyvių atžvilgiu. Draudžiama iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai.

!

Lygybės principo nesilaikymas diskriminuoja vienus mokesčių mokėtojus kitų atžvilgiu. Skirtingas subjektų traktavimas mažina mokesčių sistemos aiškumą ir teisingumą.

„Taikant mokesčių įstatymus, visi mokesčių mokėtojai dėl šių įstatymų nustatytų sąlygų yra lygūs.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 7 str.

13. TEISĖ BŪTI KIEK ĮMANOMA MAŽIAU TRIKDOMIEMS MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS

?

Mokesčių administratorius neturi nepagrįstai trikdyti mokesčių mokėtojo veiklos.

!

Jei mokesčių mokėtojas nepagrįstai apkraunamas papildomais mokesčių administratoriaus reikalavimas, arba jo atžvilgiu nepagrįstai atliekami pakartotiniai patikrinimai, jam lieka mažiau laiko ir išteklių tiesioginei veiklai.

Mokesčių administratorius (jo pareigūnas), atlikdamas jam pavestas funkcijas, privalo [...] atlikdamas savo funkcijas, stengtis kuo mažiau trikdyti mokesčių mokėtojo veiklą;“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 32 str., 7 p.

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

14. TEISĖ NEVYKDYTI NETEISĖTŲ MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS NURODYMŲ

?

Tikrinamas mokesčių mokėtojas turi teisę nevykdyti neteisėtų ar viršijančių įgaliojimus mokesčių administratoriaus pareigūnų nurodymų, įskaitant teisę atsisakyti pateikti informaciją, jei nurodymas pateikiamas dėl duomenų, kuriais mokesčių mokėtojas nedisponuoja ir pagal galiojančius teisės aktus kaupti neprivalo.

!

Iš mokesčių mokėtojo neturi būti reikalaujama pateikti duomenų, kurių jis neturi ar kurių neprivalo saugoti galiojančiuose teisės aktuose nurodytais terminais ar neturi objektyvių galimybių pateikt arba jeigu tokių reikalavimų vykdymas būtų neįmanomas arba sukeliantis didelę administracinę naštą.

„„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] nevykdyti neteisėtų mokesčių administratoriaus nurodymų, įskaitant teisę atsisakyti pateikti informaciją, jei nurodymas pateikiamas dėl duomenų, kuriais mokesčių mokėtojas nedisponuoja ir pagal galiojančius teisės aktus kaupti neprivalo“.

15. TEISĖ LAIKU ATGAUTI MOKESČIO PERMOKĄ

?

Mokesčių administravimo įstatymas numato, kad mokesčių permokos (skirtumas), kurios lieka įskaičius mokestinę nepriemoką, privalo laiku būti grąžinamos mokesčių mokėtojui. Už laiku negrąžintas permokas skaičiuojami delspinigiai.

!

Susidariusios mokesčio permokos gali būti labai svarbios mokesčių mokėtojui, kadangi jam laiku jų neatgavus gali tekti „įšaldyti“ savo lėšas, imti paskolas mokesčiams sumokėti ir mokėti palūkanas, taip stabdant ar kai kuriais atvejais net paralyžiuojant veiklą.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] reikalauti laiku grąžinti (įskaityti) mokesčio permokas;“

16. TEISĖ REIKALAUTI, KAD BŪTŲ ATSIŽVELGTA Į OBJEKTYVIAS APLINKYBES

Gali pasitaikyti atvejų, kai mokestiniai pažeidimai yra padaromi be mokesčių mokėtojo kaltės ar dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių, pavyzdžiui, kai dėl tam tikrų objektyvių priežasčių mokesčių mokėtojas neturi realios galimybės pateikti mokesčių deklaracijos numatytais terminais (pavyzdžiui, kai jie laikinai nevykdo veiklos). Tokiais atvejais būtų neteisinga bausti mokesčių mokėtoją už laiku nepateiktą deklaraciją[15]. Dėl šios priežasties, mokesčių mokėtojas turi turėti teisę tikslinti mokesčio deklaraciją, reikalauti pratęsti jos pateikimo terminą, kreiptis dėl atleidimo nuo jos pateikimo.

?

Be to, mokestiniai pažeidimai gali būti įvykdyti dėl nuo mokesčių mokėtojo nepriklausančių aplinkybių (pavyzdžiui, stichijos) arba kai mokesčių mokėtojas yra suklaidintas mokesčių administratoriaus, t.y. gali būti netgi neatsakingas už pažeidimą, tačiau jam vis tiek paskiriama bauda ir skaičiuojami delspinigiai. Jei pats mokesčių administratorius suklaidina mokesčių mokėtoją, reikalauti sumokėti baudas būtų neteisinga.

Net ir tais atvejais, kai mokesčių mokėtojas yra atsakingas už padarytą pažeidimą, jam skiriama sankcija turi būti proporcingo dydžio: ją skiriant privaloma atsižvelgti į pažeidimo pobūdį, mokesčių mokėtojo bendradarbiavimą su mokesčių administratoriumi, pažeidimo pripažinimą ir kitas aplinkybes, kurias mokesčių administratorius pripažįsta svarbiomis skirdamas didesnę ar mažesnę baudą.

Mokesčių mokėtojas neturėtų būti baudžiamas jei mokestinės prievolės neįvykdė dėl objektyvių aplinkybių. Galimybė pasinaudoti teise tikslinti mokesčio deklaraciją, reikalauti pratęsti terminą pateikti mokesčio deklaraciją arba kreiptis dėl atleidimo nuo deklaracijos pateikimo leidžia išvengti atsakomybės ir bausmių, kurios kiltų nevykdant pareigų teisingai apskaičiuoti mokesčius ir laiku pateikti mokesčių deklaracijas.

!

Net ir skiriant bausmes už mokesčių pažeidimus, ne bausmės griežtumas, o jos neišvengiamumas daro didžiausią įtaką pažeidimų skaičiaus mažėjimui. Tarp teisės pažeidimų ir už šiuos pažeidimus nustatytų nuobaudų turi būti teisinga pusiausvyra (proporcija). Valstybės nustatomos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus, neturi varžyti asmens akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti[16]. Taigi už teisės pažeidimus negali būti skiriamos tokios nuobaudos, taip pat ir tokio dydžio baudos, kurios būtų akivaizdžiai neproporcingos (neadekvačios) teisės pažeidimui ir siekiamam tikslui.

„[...] privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti, o jeigu šios teisinės priemonės yra susijusios su sankcijomis už teisės pažeidimą, tai minėtos sankcijos turi būti proporcingos padarytam teisės pažeidimui;“[17]

[17] LRKT 2004-12-13 nutarimas.

„Centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka ir terminais mokesčio deklaracijos pateikimo terminas gali būti pratęstas mokesčių mokėtojo (fizinio asmens) mirties atveju, neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininko mirties atveju bei kitais centrinio mokesčių administratoriaus nurodytais atvejais.“

„[...] deklaracijos pateikimo terminas gali būti pratęstas, kai mokesčių mokėtojas (fizinis asmuo) ar neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens savininkas: miršta (pripažįstamas mirusiu); pripažįstamas neveiksniu ar ribotai veiksniu; pripažįstamas nežinia kur esančiu.“

„Deklaracijos pateikimo terminas gali būti pratęstas atsiradus tokioms svarbioms aplinkybėms, dėl kurių mokesčių administratorius nustato, kad mokesčių mokėtojas negali pateikti deklaracijos: einamojo mokestinio laikotarpio dokumentų praradimas, kuris yra patvirtintas atitinkamos institucijos dokumentais (policijos komisariato, priešgaisrinės apsaugos tarnybos ir panašiai) arba tam turinčių teisę institucijų dokumentų poėmis; deklaracija negali būti pateikta dėl aplinkybių, kurios nepriklauso nuo mokesčių mokėtojo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti (pavyzdžiui, avarijos, stichinės nelaimės) ar kitų svarbių aplinkybių (pavyzdžiui., sulaikymas įkalinimo vietose ir panašiai).“

„1. Mokesčių mokėtojas gali būti atleidžiamas nuo skaičiuojamų (apskaičiuotų), bet nesumokėtų (neišieškotų) delspinigių ar jų dalies, jeigu:

[...]

2) yra šio Įstatymo 141 straipsnio 1 dalyje nustatytas pagrindas;

3) kitais atvejais, kai delspinigius išieškoti netikslinga ekonominiu ir (ar) socialiniu požiūriu, kaip tai suprantama pagal šio Įstatymo 113 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Šis atleidimo pagrindas gali būti taikomas tik mokesčių mokėtojams – fiziniams asmenims.“

„1. Atleidimo nuo [...] paskirtų baudų mokėjimo pagrindai yra:

1) jei mokesčių mokėtojas įrodo, kad nėra kaltas dėl padaryto pažeidimo;

2) jei mokesčio įstatymas pažeistas dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo mokesčių mokėtojo valios ir kurių jis nenumatė ir negalėjo numatyti. Tokiomis aplinkybėmis nelaikomi mokesčių mokėtojo ar jo darbuotojų veiksmai ar neveikimas, taip pat mokesčių mokėtojo nemokumas;

3) kai mokesčių mokėtojo atskira veika, nors ir pažeidžiančia mokesčio įstatymo nuostatas, nepadaroma žala biudžetui;

4) kai mokesčių mokėtojas mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo arba mokesčių administratoriaus raštu ar telefonu, jei suteikta konsultacija centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka buvo įrašyta ir yra galimybė nustatyti skambinantį asmenį – mokesčių mokėtoją (ar jo atstovą), suteiktos klaidingos konsultacijos mokesčių mokėjimo klausimais.“

[16] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d. nutarimas, DĖL ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ IR MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO, žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta348/summary

[17] LRKT 2004-12-13 nutarimas.

„Skiriamos konkrečios baudos dydis priklauso nuo pažeidimo pobūdžio, nuo to, ar mokesčių mokėtojas bendradarbiavo su mokesčių administratoriumi, nuo mokesčių įstatymų pažeidimo pripažinimo ir kitų aplinkybių, kurias mokesčių administratorius pripažįsta svarbiomis skirdamas didesnę ar mažesnę baudą.“

LR Mokesčių administravimo įstatymo 143 straipsnis „Mokesčių mokėtojų ir trečiųjų asmenų atsakomybė už kitus mokesčių įstatymų pažeidimus“:

„Mokesčių mokėtojai, tretieji asmenys ir (arba) juridinių asmenų vadovai bei kiti atsakingi darbuotojai už šiame Įstatyme nustatytų pareigų nevykdymą ar netinkamą jų vykdymą taip pat atsako pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą arba pagal Baudžiamąjį kodeksą.“

Šaltiniai: LR Konstitucinio Teismo praktika; LR Mokesčių administravimo įstatymo 80 str.1 d.; 76 str. 2 d.; 77 str. 1 d.; VMI Viršininko įsakymo 21-22 p., LR Mokesčių administravimo įstatymo 100 str., 141 str.

„Administracinė nuobauda ir administracinio poveikio priemonė skiriamos vadovaujantis teisės viršenybės, teisingumo, operatyvumo, protingumo ir proporcingumo principais.“

„Baudos dydis nustatomas pagal šio kodekso specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatytų minimalios ir maksimalios baudų vidurkį, atsižvelgiant į padaryto administracinio nusižengimo pobūdį, pažeidėjo kaltės formą ir rūšį, asmenybę, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Kai yra vien atsakomybę lengvinančių aplinkybių, numatytų šio kodekso 35 straipsnyje, ir kitų šioje dalyje numatytų asmens padėtį gerinančių aplinkybių, skiriama ne didesnė negu vidurkis, o kai yra vien atsakomybę sunkinančių aplinkybių, numatytų šio kodekso 36 straipsnyje, ir kitų šioje dalyje numatytų asmens padėtį bloginančių aplinkybių, skiriama ne mažesnė negu vidurkis bauda. Kai yra atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, taip pat kitų šioje dalyje numatytų asmens padėtį gerinančių ir bloginančių aplinkybių, bauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą.“

Šaltinis – Administracinių nusižengimų kodekso 32 straipsnio 2 dalis, 34 straipsnio 2 dalis.

17. TEISĖ APSKŲSTI MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS VEIKSMUS

Kiekvienas mokesčių mokėtojas, manydamas, kad yra pažeistos jo teisės turi teisę juos ginti teisės aktų nustatyta tvarka. Mokestiniai ginčai keliami dėl sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo ar kito panašaus pobūdžio sprendimo, pagal kurį mokesčių mokėtojui naujai apskaičiuojamas mokestis; sprendimo atsisakyti mokesčių mokėtojui grąžinti ar įskaityti mokesčio permoką; sprendimo neatleisti mokesčių mokėtoją nuo baudų ar delspinigių mokėjimo. Skundai dėl kitų mokesčių administratoriaus veiksmų ar neveikimo, kuriais mokestiniai ginčai nesprendžiami iš esmės, priskiriami prie nemokestinių ginčų kategorijos. Prie tokių skundų priskirtini, pavyzdžiui, skundai dėl mokesčių administratoriaus išieškojimo veiksmų taikymo, turto arešto akto surašymo, mokestinės nepriemokos nepripažinimo beviltiška ar sprendimų neatidėti ar neišdėstyti mokestinės nepriemokos sumokėjimo termino ir panašūs veiksmai[18].

Mokesčių mokėtojams dažnai iškyla klausimas, kaip apsisaugoti nuo galimai neteisėtų mokesčių administratoriaus veiksmų, pavyzdžiui, nepagrįstai paskirto pakartotinio patikrinimo, nurodymo pateikti informaciją ar dokumentus, kurie nėra susiję su mokesčių mokėtojo apmokestinimu, arba kurių mokesčių mokėtojas neprivalo apskaityti ar saugoti[19]. Be to, galima susidurti su neteisėtu mokesčių administratoriaus neveikimu, t.y. kai mokesčių administratorius nevykdo jam paskirtų funkcijų ir dėl to yra galimai pažeidžiamos mokesčių mokėtojo teisės ar interesai.

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] įstatymų nustatyta tvarka apskųsti bet kokį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmą ar jo neatlikimą;“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę apskųsti bet kurį mokesčių administratoriaus (jo pareigūno) veiksmą arba neveikimą.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 36 str., 12 p., 144 str.

[18] Jurex.lt, „Kaip mokesčių mokėtojas turėtų teisingai surašyti skundą dėl valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimo“, žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d. http://jurex.lt/kaip-mokesciu-moketojas-turetu-teisingai-surasyti-skunda-del-valstybines-mokesciu-inspekcijos-sprendimo-2007-m-vasario-men/

[19] Mokesčių žinios, „Mokesčių administratoriaus nurodymas periodiškai teikti PVM sąskaitų faktūrų registrus gali būti skundžiamas“, žiūrėta 2023 m. gegužė 10 d. http://www.mzinios.lt/lt/2016-10-08/straipsniai/temide_2/mokesciu_administratoriaus_nurodymas_periodiskai_teikti_pvm_saskaitu_fakturu_registrus_gali_buti_skundziamas.html?priminti

Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

18. TEISĖ PASIŪLYTI PASIRAŠYTI SUSITARIMĄ DĖL MOKESČIO DYDŽIO

?

Mokesčių administratorius ir mokesčių mokėtojas gali pasirašyti susitarimą dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio, jei, apskaičiuojant mokesčius, nė viena iš šalių neturi pakankamai įrodymų savo apskaičiavimams pagrįsti.

!

Jei nė viena iš ginčo šalių neturi pakankamai įrodymų savo apskaičiavimams pagrįsti, mokesčių mokėtojas ir mokesčių administratorius gali įsivelti į ilgai trunkantį ir brangiai kainuojantį teisinį procesą. Kai kuriais atvejais tokie susitarimai leidžia minėtų pasekmių išvengti ir mokestinį ginčą išspręsti abiems pusėms priimtinu būdu.

„Mokesčių administratorius ir mokesčių mokėtojas gali pasirašyti susitarimą dėl mokesčio ir su juo susijusių sumų dydžio, jei, apskaičiuojant mokesčius, nė viena iš šalių neturi pakankamai įrodymų savo apskaičiavimams pagrįsti. Pasirašius tokį susitarimą, mokesčių mokėtojas praranda teisę ginčyti mokesčio apskaičiavimo teisingumą, o mokesčių administratorius – apskaičiuoti didesnę sumą negu nurodyta susitarime. Minėtas susitarimas gali būti pasirašytas mokestinio tyrimo ar mokestinio patikrinimo metu, taip pat visų mokestinių ginčų nagrinėjimo etapų metu.“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 71 str. 1 d.

19. TEISĖ REIKALAUTI ATLYGINTI TURTINĘ IR NETURTINĘ ŽALĄ

?

Mokesčių mokėtojas turi teisę reikalauti atlyginti jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą (pavyzdžiui, dėl neteisėto turto arešto ar mokesčio permokos grąžinimo sustabdymo, slaptos informacijos, susijusios su mokesčių mokėtoju, neteisėto atskleidimo ir panašiai).

!

Dėl neteisėtų mokesčių administratoriaus veiksmų mokesčių mokėtojas gali patirti ne tik turtinę žalą (pavyzdžiui, negautos pajamos), tačiau ir neturtinę (pavyzdžiui., nepatogumus, reputacijos pablogėjimą, bendravimo galimybių (ryšių su klientais ir partneriais) sumažėjimą ir kt.). Todėl svarbu, kad egzistuotų veikiantis ir patikimas žalos kompensavimo mechanizmas.

„1. Mokesčių administratorius, savo neteisėtais veiksmais ar neveikimu padaręs žalos mokesčių mokėtojui, privalo ją atlyginti įstatymų nustatyta tvarka. Mokesčių administratoriaus pareigūnai, kurių tiesioginiais veiksmais ar neveikimu buvo padaryta žalos, atsako Valstybės tarnybos įstatymo bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Mokesčių administratoriaus pareigūnas, atlikęs neteisėtus veiksmus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.“

„Mokesčių mokėtojas turi teisę [...] reikalauti atlyginti neteisėta mokesčių administratoriaus veika padarytą turtinę ir neturtinę žalą;“

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 35 str., 36 str. 11 p.

20. TEISĖ REMTIS SENATIES TERMINU

?

Mokesčių mokėtojas gali remtis senatimi – įstatymuose įtvirtinta nuostata, panaikinančia valstybės institucijų teisę taikyti asmenims teisinę atsakomybę už padarytus teisės pažeidimus neribotą laiką, taip pat nustatytais terminais, kuriems pasibaigus negali būti pradėtas tyrimas dėl galimai padaryto teisės pažeidimo, ir panašiai. Mokestis už mokestinį laikotarpį negali būti apskaičiuojamas ir perskaičiuojamas neribotą laiką. Šis principas taikomas tiek mokesčių mokėtojo, tiek mokesčių administratoriaus atžvilgiu.

!

Mokesčio išieškojimo senaties terminas nustatytas siekiant užtikrinti mokesčių administravimo stabilumą ir efektyvumą, kad mokesčio administratorius galėtų tinkamai realizuoti jam suteiktą teisę išieškoti nesumokėtus mokesčius iš mokesčio mokėtojo turto, o mokesčio mokėtojas būtų apsaugotas nuo užsitęsusios mokesčių išieškojimo procedūros, t. y. mokesčio išieškojimo senaties termino institutas nustatytas tiek mokesčio mokėtojo, tiek mokesčio administratoriaus interesais.[20]

„[...] mokesčių mokėtojas ar mokesčių administratorius mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti gali ne daugiau kaip už einamuosius ir penkerius praėjusius kalendorinius metus, skaičiuojamus atgal nuo tų metų, kuriais pradedama mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti, sausio 1 dienos.“

„Mokesčio ir su juo susijusių sumų priverstinio išieškojimo senaties terminas yra 5 metai. Mokesčio priverstinio išieškojimo senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo teisės priverstinai išieškoti mokestį atsiradimo dienos. Suėjus mokesčio priverstinio išieškojimo senaties terminui, pasibaigia ir su juo susijusių sumų priverstinio išieškojimo senaties terminas. Mokesčių administratorius, pasibaigus mokestinės nepriemokos priverstinio išieškojimo senaties terminui, neturi teisės imtis jokių išieškojimo veiksmų, taip pat be mokesčių mokėtojo prašymo ar sutikimo įskaityti mokesčių mokėtojo turimos mokesčio permokos (skirtumo) mokestinei nepriemokai, kurios pasibaigęs priverstinio išieškojimo senaties terminas, padengti.

Šaltinis – LR Mokesčių administravimo įstatymo 68 str.; 107 str.

[20] LVAT nutartis a.b. Nr. A15-976/2004./http://jurex.lt/mokescio-apskaiciavimo-ir-perskaiciavimo-senaties-institutas-ir-jo-taikymas-praktikoje/